

Sadarbība un dialogs ar latviešiem ārpus:

No valsts atbalsta uz Diasporas politiku

Rolands Lappu

Ārlietu ministrijas

Speciālo uzdevumu vadītājs
diasporas jautājumos

Demogrāfisko lietu padomes sēde.
Rīga, 2012.gada 26.septembrī

Latvijas valsts piederīgie pasaulē

- Latvijas diasporas lielums pasaulē ir 350-400 t. kst. cilvēku. Liela daļa ir pilsoņi. Šobrīd emigrācija nav apstājusies – tikai notiek līnisk.
- No 2000. līdz 2010.gadam, Latviju atstāja ap 200 t. kst. iedzīvotāju, izbraucot uz (paši uz Eiropas valstīm):
 - Lielbritānija 100 t. kst. cilvēku
 - Ķīna 25-30 t. kst. cilvēku
 - Vācija 15-20 t. kst. cilvēku
- Citur: ASV - vairāki par 90 t. kst. Latvijas izcelsmes iedzīvotāju, starp kuriem 15 t. kst. ir Latvijas pilsoņi; Kanāda - 26 t. kst.; Austrālija - 25 t. kst.; Krievija

Ietekme uz Latvijas situāciju

- Demogrāfiskā situācija ir apdraudta,
- Darba tirgū trūkst kompetentu darbinieku, lai nodrošinātu «izrīvēšanu»,
- Diasporas naudas pārsūtījumi (*remittances*): 351 milj. latu - t.i. 2,458% no 2011.g. IKP (*LB dati*),
- Izglītības sistēma (skolu skaits samazinājums, skolu atgriešanās),
- Latvijas veselības sistēmas pakalpojumu izmantošana bez maksas,
- Piedalšanās vēlēšanās un referendumos,
- Pilsonības u.c. likumu grozījumi.

Latvijas valsts pieder gie pasaul - drauds, izaicin jums vai iesp ja?

Vald bai ir j r kojas, bet visp r jai uztverei par emigr ciju
j main s:

- Sabiedriskaj s diskusij s emigr cija bieži tiek att lota k
drauds.
- Attieksmes mai a: emigr cija ir izaicin jums.
- Jaut jums: K to p rv rst par iesp ju?

Sadarbības principi

- Jāņem vērā globalizācijas sekas un jārūpjas par «transnacionālo kopienu».
- Iepazīt diasporu! Jāidentificē diasporas kapacitātes un iespējamie partneri projektu attīstībai.
- Jānostiprina savstarpējā uzticība un jāveido cieša sadarbība ar diasporu un tās organizācijām.

Stratēģiskā attiecību attīstīšana ar Latvijas diasporu

Ieraksts zem 3 mēnešiem:

- Latviskās identitātes saglabāšanai, saiknes starp Latviju un tās diasporu stiprināšanai, neatkarīgi no uzturēšanās vietas,
- Diasporas iesaistīšana Latvijas dzīves attīstībā – politiskajā, ekonomiskajā, kultūrlajā un sabiedriskajā dzīvē,
- Veicināt reemigrāciju.

Valdības lēmumu īstenošana - aktivitāšu kopums, veicinot šo mērķu sasniegšanu:

- Mudināt Latvijas diasporu saglabāt tās latvisko identitāti un vēsturisko atmiņu;
- Motivēt diasporu iesaistīties Latvijas politiskajā, ekonomiskajā, zinātniskajā, sabiedriskajā un kultūras dzīvē;
- Pārvērst „brain drain” procesu vērtīgā „brain circulation” procesā;
- Izmantot inovatīvas tehnoloģijas ar mērķi izveidot jaunu komunikācijas sistēmu;
- Mudināt diasporu pārstāvēt Latviju starptautiskajā vidē.

Aktu lie valdības dokumenti sadarbībai ar diasporu

- Pēdējais valdības dokuments veltīts tikai diasporai bija UMSILS “Diasporas atbalsta programma 2004.-2009.” (MK 05.10.2004. r.k. Nr.738) .
- **Valdības rīcības plāna** Deklarācijas par Valda Dombrovska vadītā Ministru kabineta ieceroto darbību stenošanai (16.02.2012. MK rīkojums Nr. 84) sadaļa „Latvijas tīls un saikne ar tautiešiem”.
- **KM Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes 2012.-2018.gadam** paredz samērā plašu sadarbību ar diasporu (MK 20.10.2011. r.k. Nr.542).
- **Nacionālās attīstības plāns 2014.-2020.** projekts (saskaņotā redakcija apstiprināta MK 14.08.2012.), rīcības virziens „Cilvēku sadarbība un kultūras kopīgas Latvijas pamati”.
- Sadarbības memorands starp ārlietu ministriju un Pasaules Brīvlatviešu apvienību (06.01.2011).

Diasporas aktivitātes Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības attīstības un integrācijas politikas pamatnostādnes

- rēzēmju latviešu saiknes stiprināšana ar Latviju: veicināt bērnu un jauniešu piederību Latvijai un latvisko tradīciju apguvi; latviešu valodas apguve; latviešu kultūras pieejamība rēzēmīs,
- dialoga uzturāšana starp Latviju un rēzēmju latviešiem (ikgadējās konference, dialogs ar nevalstiskajām organizācijām, neformālajiem līderiem),
- situācijas izpēti par iedzīvotāju migrācijas sadarbību ārpus tēriem, ekspertiem,
- amatpersonu vizītes uz valstīm, kur dzīvo latvieši,
- konferenču, forumu, diskusiju organizāšana un līdzdalība tajās,
- labās prakses apzināšana,
- daļējs atbalsts NVO aktivitātēm,
- starpinstīciju sadarbība – muzeji, bibliotēkas, arhīvi, pašvaldības,
- sadarbība ar plašsaziņas līdzekļiem, t.sk. sociālajiem medijiem.

NAP 218.uzdevums (projekts):

Latvijas diasporas, pašreizēmo dzīvojošo un studējošo Latvijas pilsoņu identitātes uzturēšana, kā arī reemigrācijas veicināšana, t.sk. izveidojot un uzturot sociālo tīklu, rakojot saietus, iesaistot politikas un ekonomikas veidošanā, izglītības sistēmā, iekaujot prakses un brīvprātīgo darbavietas, mēcot valodu.

1. Latviešu globālā tīkla attīstība – komunikācijas platformas izveide un uzturēšana rīcībā latviešiem.
2. Kultūras un izglītības, t.sk. interešu, pieejamība latviešiem rīcībā.
3. Atbalsta pasākumi reemigrācijas veicināšanai, t.sk. atbalsts reemigrantu integrācijai darba tirgū, atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai u.c.
4. Adaptācijas programmas izglītības iestādēs Latvijas valstspiederīgo un iedzīvotāju reemigrantu īstenošana izveide un ieviešana.
5. Latviešu rīcībā pilsoniskās līdzdalības veicināšana.
6. Latviešu valodas apguves portāla izveide/pilnveide, ietverot jaunu elektronisko mācību materiālu izveidi.

Starpinstitūciju sadarbības veicināšana:

Sadarbība ar diasporu ir pārresoru darbība un pieprasa labi koordinētu valdības darbību:

- Nosūtīts sadarbības memorands starp Kultūras ministriju, Ārlietu ministriju un Izglītības un zinātnes ministriju (14.09.2011)
- Atkarībā no Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas īstenošanas uzraudzības padomes izveides (Ministru kabineta lēmuma KM atbildība) darba grupa par valdības rīcību diasporas jautājumos
- EM veidot darba grupa Reemigrācijas atbalsta pasākumu plāna projekta izstrādei

M aktivitēs atbalsts esošā budžeta ietvaros

- Dialoga uzturēšana starp Latviju un dzimteni latviešiem:
 - Pastāvīgs kontakts ar diasporas institūcijām (PBLA, ELA...),
 - Ikgadējā KM, M un IZM sadarbība ar PBLA rīkotās konferences,
 - Diasporas konference sadarbībā ar EK pērtvniecību (13.04.2012),
 - OECD konference Rīgā (12.2012),
 - Intervijas, uzstāšanās, utt.
- Amatpersonu vizītes uz valstīm, kur dzimto latvieši,
- Daļējs atbalsts NVO aktivitātēm (izstāde «Latviešu stāsta» sadarbībā ar muzeju LaPa un PBLA, Nacionālā kinocentra projekts, Dailes teātra aktieru turneja ASV,...),
- Vēl stāties darbam.

Ārlietu ministrijas aktivitātes ar jauno budžetu

Saskaņā ar MK 2012.gada 16.augusta sēdes (prot. Nr.46, 11.§)

lēmumu, M tiek piešķirti:

2012.g. - 14 181 LVL;

2013.-2015.g. – 34 484 LVL/gad

- **Globālais latvietis** - zīmols transnacionālai kopienai: justies piederīgiem Latvijai neatkarīgi no dzimšanas vietas, piederēt vienai kopīgai kultūrtelpai, uzturēt saikni, izmantojot laikmetiskus līdzekļus, un nezaudēt Latvijai.
- **Mērķis:**
 - o satikt latviešus neatkarīgi no atrašanās vietas, veidot dabiski,
 - o veicināt vienotu komunikācijas telpu, t.i., M komunikācija ar diasporu, diasporas portālu savietošana,
 - o rīkot atbilstošus pasākumus sadarbībā ar citiem partneriem (Globālās ekonomikas forums, Pasaules jauniešu saiets...).

2012.gads: Kultūras ministrija (esošais budžeta ietvaros)

- ELA projekta ietvaros sniegts atbalsts pirmās 3x3 nometnes organizēšanai Latvijā (17.-24.jūnijā) un dažādu Eiropas valstu nedzimušo skolotāju izdzirdzēties pieredzes apmaiņas semināram Latvijā (11.-13.jūlijā).
- Biedrības „ALTUM” un tās sadarbības partnera Latviešu Nacionālās Kultūras Biedrības Igaunijā projekta ietvaros atbalstītas Igaunijas latviešu diasporas sestdienas skolas nodarbības.
- Biedrība „Trīsreiz trīs” Latvijā organizēja pasaules visu kontinentu latviešu izmeklējumus saietus visu vecumu latviešiem - Kocēnos (8.-15.jūlijā) un Kandavā (22.-29.jūlijā).
- Kultūras, ģimenes un izglītības un zinātnes ministrijas kopīgi organizētā konference “Latvieši pasaulē – piederīgi Latvijai” (13.-14.jūlijs). Plānots rīkot arī 2013.gadā.

2012.gads: Sabiedrības integrācijas fonds

- Latvijas NVO fonda programmas ārpuskolas sadarbības programmas ietvaros notika Latvijas latviešu bērnu vasaras nometne Mazirbē "Ērti de pie jās" (26.-31.augusts).

Līdzfinansēts no Kultūras ministrijas 2012.gada budžeta izstrādātās sabiedrības integrācijas politikas īstenošanai atvērta tajiem līdzekļiem.

Pašlaik noris darbs pie 2012.gada pasākumiem

- **No līdzekļiem neparedz tiem gadījumiem –**
 - Lasīšanas veicināšanas programmas “Bērnu un jauniešu žurnāls” Latvijas pašvaldību publiskajās bibliotēkās, diasporā un mazākumtautību skolās” īstenošana. Šobrīd dalību projektā ir pieteikušies 35 latviešu diasporas centri (kopējais finansējums – 50 000 Ls, kas ietver arī visas Latvijas skolas).
 - Atbalsts izņemti latviešu dalībniekiem XXV Vispārējā latviešu Dziesmu un XV Deju svētkos (27 000 Ls).
- **No budžeta grozījumiem –**
 - Profesionālo kultūras pieejamība latviešu diasporas centros (20 000 Ls).

2013.gads Izglītības un zinātnes ministrija

- Atbalsts latviešu “nedrūmā nogales skolas” izveidei un darbības laika centros (LVL 94 000):
 - mērķa izstrāde valodai, literatūrai, folklorai, kultūrai;
 - mērķa metodiskie līdzekļi;
 - diasporas skolotāju un reemigrējušo diasporas bērnu skolotāju tīklu izveide;
 - diasporas vecāku izglītošana;
 - valodas apguves nometnes;
 - pasākumi latviešu valodas apguves, lietojuma veicināšanai diasporā.
- Latviešu valodas apguves portāla “Mācīties un mācīt latviešu valodu” izveide (LVL 50 000).

Valsts budžeta prioritārie pasākumi diasporas jomā 2013.- 2015.gadam

Saskaņā ar MK 2012.gada 16.augusta sēdes (prot. Nr.46, 11.§) lēmumu

	2012	2013	2014	2015
Ārlietu ministrija	14 181	34 484	34 484	34 484
<i>t.sk. diasporai</i>	14 181	34 484	34 484	34 484
Izglītības un zinātnes ministrija	111 227	232 000	232 000	232 000
<i>t.sk. diasporai</i>	0	144 000	144 500	150 000
Kultūras ministrija	132 200	233 613	272 000	272 000
<i>t.sk. diasporai</i>	47 000	60 113	62 000	62 000
NEPLP (diasporai)	86 950	295 000	295 000	295 000
<i>t.sk. diasporai</i>	0	215 000	215 000	215 000
Sabiedrības integrācijas fonds	82 500	370 000	370 000	370 000
PAVISAM	427 058	1165 097	1203 484	1203 484
<i>t.sk. diasporai</i>				
<i>piešķirts</i>	61 181	178 484	178 984	184 484
<i>nav piešķirts</i>	0	275 113	277 000	277 000

Demogrāfisko lietu padomes sēde.
Rīga, 2012.gada 26.septembris

Secinājumi

- Veiksmīga sadarbība ar diasporu var būt tikai ilgtermiņa starpnozaru politikas ietvaros.
- Līdz ar to, finansējumam ir jābūt konsekventam, t.i., uz vairākiem gadiem.
- Valdības politikai jābūt labi koordinātai.
- Aprakstītās aktivitātes ir tikai daļa no nepieciešamās un plānotās rīcības.

Paldies par uzmanību!

Demogrāfisko lietu padomes sēde.
Rīga, 2012.gada 26.septembrī